

Nyhedsbrev, SN 202, December 2024
Foreningen Svend Gønge

Stiftet onsdag den 12. juni 2008
Pro honore patriae

**Foreningen
Svend Gønge**

Lindevej 44¹
4720 Præstø
Tlf.: 4074 1870

Skriv til formanden:
jens@hallqvist.dk

Hjemmesiden:
www.svend-goenge.dk

Bestyrelse:

Formand:
Jens Hallqvist

Næstformand:
Ole Ib Hansen

Kasserer:
Jens Hallqvist

Sekretær:
Jens Beck

Øvrige bestyrelsesmed-
lemmer:
Per Alstrøm
Gunnar Stobbe
Ingegerd Riis
John Gravesen
webmaster

Mødelokale:
Biblioteket, Lundby

Redaktion på SN:
Jens Beck.

Skriv til SN:
[svendgoengepou-
sen@gmail.com](mailto:svendgoengepoulsen@gmail.com)

Aarhuus Stiftstidende.

Rongtlig   vrbillegret
Nyheds-, politisk og   Avertissements-Blad.

96. Hæf.

Torsdagen den 1ste October 1891.

Nr. 266.

Gjøgehøvdingen.

Vi gjengive her et Uddrag i "Natt." af en større historisk Skildring af "Svend Povlsen og Snaphanerne", som Hr. Severin Kjær i en nærmere Fremtid agter at udgive.

I Begyndelsen af Marts Maaned 1658 strax efter Freden til Roskilde kom Svend Povlsen over til Sjælland med sine Dragoner; der var ikke længere Brug for dem i Skaane, heller ikke her paa Sjælland, hvorfor de bleve aftakkede og maatte søge Tjeneste og Ophold, hvor de kunde faae det.

Kaptajnen var selv ikke stort bedre stillet, thi sit Hus i Halland, som han havde maattet forlade, kunde eller turde han aldrig gjensee; at komme til Halland, hvor han havde spillet Svensken saa mangen en Streg, vilde være det Samme for ham at løbe lige i Galgen.

Han stod nu her i Kjøbenhavn med Hustru og Børn uden Hus eller Hjem.

En Tid tænkte han paa at faae Esrom Mølle, og det var sikkert ogsaa blevet ordnet derhen, var Krigen ikke brudt løs paany; men da Karl Gustav igjen landede med sin Hær paa Sjælland for helt at underkue Danmark, var der ikke længere Tale om den enkelte Mands Ve og Vel, det gjaldt nu hele Fædrelandets Frelse. Karl Gustav slog Leir om Kjøbenhavn, og en Stund saae del ud, som nu var Danmarks sidste Time slaaet; men paa een Gang reiste og sluttede Konge og Borgere sig sammen til den djærve og mindeværdige Modstand. Paa den Tid var det, at Kong Frederik den Tredie fattede den Tanke, at det vilde være til Held for Riget, hvis Sjællandsfarerne kunde ægges og reises til at gjøre Fjenden al mulig Fortræd.

Til at udføre dette vanskelige og farefulde Hverv kjendtes Ingen bedre end Svend Povlsen, hvorfor han ogsaa den 22. August sneg sig ud af den belejrede By for at fuldføre det givne Hverv og udsprede følgende kongelige Opraab:

"Hilse vi eeder alle, vore kjære og tro Undersaatter, af hvad Stand og Kondition I være maa og kan. Efter som vi uformodentligen af Kongen i Sverig er overfalden og her i vores Residentsstad beleiret, saa tvivle vi ikke paa, at enhver af vore tro og oprigtige Undersaatter jo sig til Gemyt fører den Ed og Pligt, hvormed de os ere tilfobundne, og derfor søge efter at gjøre Fjenden al mulig Afbræk og Skade; til hvilken Ende vi og naadigst haver anbefalet Svend Povlsen sig ud paa Landet at begive og Almuen at samle. Thi bede vi eder alle og enhver, som Fjenden Afbræk gjøre vil, af al Magt hannem behjælpelig være udi alt, hvis han eders Tjeneste kan behøve, og hvorved Fjenden al Skade og Nakdel kan tilføjes. Vi ville alle eders Velvillighed i saa Maader tilbørligen og med al kongelig Naade i

sin Tid vide at erkjende.

Givet etc. Hafniæ, den 22. August 1658.
Friderich."

Da det imidlertid stod usikkert for Svend Povlsen, om han nogensinde skulde vende levende tilbage fra denne vovelige Reise, udbad han sig og fik ogsaa før han drog afsted, af Kongen følgende Beskærmelsesbrev for sig og Familie:

Vi, Frederik den Tredie, med Guds Naade Danmarks osv. Konge, gjøre alle vitterligt, at vi naadigst have lovet og tilsagt, saa og hermed lover og tilsiger, at Kaptain Svend Povlsen skal ikke aleneste med forderligste, og saasnart Gud giver bedre Tider, blive betalt hans Rest og Fordring hos os og Kronen for gjort Tjeneste, mens endogsaa tilbørligen vorde recompenserit og aflagt, og dersom han udi vores og Fædrelandets Tjeneste skulde blive skudt og omkommet, da vi efter hans Død lade forsørge hans Hustru og Børn deres Livstid.

Givet paa vort Slot Kjøbenhafn, den 22. Augusti 1658.
Friderich.

Svend Povlsen reiste ikke ene. Blandt Andre, hedder det, at en Major Flatin var med paa Toget. Og en norsk Skipper Niels Berg, der i over Aar og Dag havde maattet blive liggende hernede med sin fragtede Skude, fortæller ligeledes, at han af fri og villig Kjærlighed til Fædrelandet lod sig sinde og gik med Svend Povlsen ud paa Sjælland.

Det var nærmest Egnen omkring Præstø og op mod Nord for denne By i de tætte mørke Skove, gjennemfurede med dybe af Krat og Tjørn klædte Dalkløfter, at han fandt Tilhold for det "Parti" eller "Selskab", som han snart samlede om sig, og hvormed han drog ud for at øve sine eventyrlige Bedrifter og gjøre Fjenden Afbræk.

Sagnene veed en Del at berette om disse Bedrifter og vil endog mene, at den svenske Høvedsmand, der laa paa Jungshoved Slot, tilsidst udsatte en Pris paa den dristige Snaphane-kaptains Hoved. Men kort efter at dette var sket, staaer Høvedsmanden en Aftenstund og seer ud af Slotsvinduerne og betragter den skønne Egn, da kommer der en Kugle og gjennemborer hans Hoved, der høres et Pladsk i Slotsgraven, og Alt er igjen stille som førhen. Lyden af Skudet havde dog gjort Vagten ængstelig. Der blev gjort Anskrig, Soldaterne ilede til Samlingspladsen i Borggaarden, men i samme Øieblik kom en svenskklædt og svenskta-lende Ordonnans ridende over Vindebroen hen til de sammenstimlede Ryttere og fortæller, at han paa Veien har mødt Snigmorderen, en væbnet Mand, der sprang afsted ad Skoven til, alt hvad han kunde.

"Kom med, jeg skal vise Vei!" raabte han, og de fulgte troskyldigt med. Men da de kom ind i Skovtykningen, myldre pludseligt væbnede Mænd frem fra Krat og Tjørn, overmandede de de svenske Ryttere og gjorde dem til Fanger.

Det var Svend Povlsens kjække Selskab, der overraskede Svenskerne i Orremands-gaards Skov, og den, der skjød den svenske Oberst i Slotsvinduet, og ham, der bagefter viste Rytterne Vei til Fangenskabet, var ingen Anden end Svend Povlsen selv.

Et andet Sagn fortæller om, hvorledes Svend Povlsen engang i den haarde Vintertid forklædt som gammel, fattig Tiggerkjærling kom ind hos en svensk Høvedsmand og tilbød sig at vise, hvor Svend Povlsen laa skjult.

Høvedsmanden, der kløede Fingre efter at faae Tag i den slemme Snaphane, udsendte strax en Trop Ryttere, som Tiggerkjærlingen, der var Veiviserske, førte ad Snesere til. Et lille Stykke Øster for Byen ligger en meget dyb Sø, hen imod den stillede Veivisersken; men som de vare komne ind i Skoven nær Søen, smuttede Kjærlingen væk fra Rytterne. Svend Povlsen aftog Kvindedragten, satte sig paa sin lille graa Hest og red i en Fart ad en Omvej ud af Skoven og ned til Søen. Her holdt han, da Svenskerne kom ridende ud fra Skovranden.

"Seer I, her have I Svend Povlsen, tag ham, om I kunne!" raabte han dem imøde, og lod i det Samme sin lille kvikke Hallandshest feie ud over Søens tynde, gyngende Isdække, det bugnede og bragede under ham, men det holdt dog, saa han slap vel over. Med et Harnskrig satte hele Ryttertroppen i samlet Skare ud efter ham, men Isen brast under den tunge Skare, der sank tilbunds og fandt sin kolde Grav i Snesere Sø. Der ligger en bestemt historisk Begi-

venhed til Grund for dette Sagn.

Det lader sig nemlig paavise, at Svend Povlsen med sit Selskab drog til Snesere Præstegaard, hvor der foruden nogle menige Soldater ogsaa laa indkvarteret to Kvartermestre, Mogens Johansen og Svend Andersen, der modtog de Fedevarer og Fødevarer, som Egnens Bønder vare tilpligtede at levere. Svend Povlsen kom en af de fastsatte Leveringsdage og overrumplede Indkvarteringen i Snesere By og tog, hvad der var samlet sammen. Ved den Lejlighed bleve begge de nævnte Kvartermestre dræbte.

Toget til Snesere er blevet kjendt ved de sørgelige Følger, som det bragte over en af Svend Povlsens gjæveste Mænd, Laurids Hemmingsen fra Sjolte. Denne Mand, der var Søn af en Eiendomsbonde inde i Lyderslev i Stevns, var ved Faderens tidlige Død dreven bort fra Fædrengaarden og siden hen temmelig ublidt omtumlet af Skjæbnen. En kort Stund tjente han Præsten, Hr. Rasmus Hansen i Everdrup, men det var en haard og hidsig Husbonde, som baade som Skibspræst og som Præst for Grev Valdemar i Rusland havde seet mangen vild og raa Fremtoning af Livet og lært at bruge skarp Lud til skurvede Hoveder, og da Laurids eiheller næppe var mild og føielig af sig, men bar Hovedet høit som Adelpbondens Søn, saa malede de to haarde Stene ikke godt sammen, men levede i daglig Splid og Strid.

Forholdet imellem Præsten og Karlen blev dog snarere værre end bedre, da Laurids forlod Præstegaarden og kom til at tjene en Bonde der i Byen. Da kunde man se Hr. Rasmus med en Oxe paa Skulderen komme løbende efter sin forrige Tjenestekarl paa Everdrup Gade og raabe og true:

”Du, som gaar der, det er Dig, jeg mener. Du est en Tyv og en Skjelm, og nu, jeg siger Dig, Du skal faae Skam og en offentlig Ulykke!”

Laurids var bleven gift, og Præsten foer lige saa ilde mod Kvinden som mod hans forhenværende Tjener, han slog dem Begge baade blaa og blodig. Tilsidst endte den frifødte Bondesøn som fattig Inderste i et Gadehus i Sjolte. Der var han, da han tog Tjeneste hos Svend Povlsen, hvem han tjente baade dygtig og trofast. Men da den kjække Kaptain igjen var vendt tilbage til Kjøbenhavn, fik Fjenden Fingre i Laurids Hemmingsen, og nu skulde der tages Hævn. Den svenske Generalmajor Ludvig Weinrich tog Sagen i sin Haand. Og det var en Mand med en haard Haand. Da Weinrich forlod Beldringe Gaard, der var ham tillagt til Underhold, var der ikke et levende Liv tilbage: Hopper, Køer, Ungkvæg, Føl, Svin og Gjæs havde han taget, foruden Korn og Bohave, ”med hvis Andet, der fandtes, Intet undertaget.” Nu lod Weinrich sin Kvartermester aftvinge Præsten, Magister Albret Samuelson Schrøder i Snesere, med 12 af Sognemændene Vidnesbyrd om, at Lavrids Hemmingsen havde været med i Snesere Præstegaard, da de tvende Kvartermestre bleve dræbte, og ellers fare om med Snaphaner. Siden lod Svenskerne med Vold og Magt nedsætte en Domstol ved Tureby Birkething, der maatte dømme Lavrids Hemmingsen fra Livet og bag efter fuldføre Dommen. Da Rygtet om den ilde Medfart, der var bleven den trofaste Fædrelandsven Lavrids Hemmingsen tildeel, naede den gamle Fører, skrev han følgende Brev til Kongen:

Stormægtigste, høibaarne Fyrste,
Allernaadigste Herre og Konning!

Efter Eders kongl. Mayest. naadigste Ordre og Befaling, samt derom skriftlig medgivne kongelige Emission-Brev, Almuen til Fjendens Afbræk udi Sjælland at reise og forsamle, der jeg den 22. Augusti 1658 af E. Ko. Ma. naadigst blev udkommanderet, hvilket jeg og med høieste Iver og Vindskibelighed haver ladet mig være angelegen underdanigst at efterkomme. Og alligevel jeg en Deel kapabel Mandskab paa en kort Tid til Veie bragte, hvormed jeg og Fjenden, imedens jeg kunde blotte mig der udi Landet, adskillig og mærkelig Afbræk gjort haver, saa er der dog fundens nogle, som haver pertuberet min gode Intention og ligesom gjort sig afspændige fra den gode gamle Huldskab og Mandskab. Og i Synderlighed der jeg udi mit Compagni verbed og overkom en god, ærlig, tro, dansk Karl ved Navn Lavrids Hemmingsen, hvilken var alle Vegne meget vel bekjendt udi Sjælland, som og ikke lod sig fortryde ved Nat og Dag at reise omkring udi Landet, mig ikke aleneste god Kundskabs Recognition at føre, men endog en Deel Mandskab at tilbringe og forskaffe.

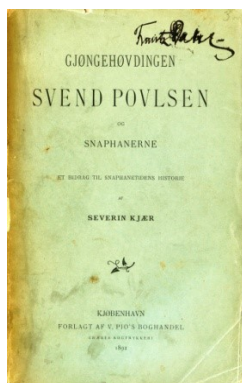
Denne tro, ærlige Karl er omsider forrædeligen for Kundskabet og bragt udi de grumme Fjenders Hænder ved en Deel uoprigtige Sjællandsfarers Angivende, at have været med Snaphaner og reist for mig omkring Landet med oprørske Breve hvilket Probsten udi Snitsrød Mester Albert tillige med adskillige andre Vidnesbyrd godvilligens, aldeles utrungen og uden nogen tilgiven Kald og Barsel, de Svenske til Vilie paa Hannem saa ukristelig bekjendt haver. Hvor udover de og haver tilveiebragt, og nogle tiltagne ugudelige Doms mænd efter Fjendens Protestation hannom condemneret efter derom medfølgende Doms videre Udvisning og Indhold; hvor efter han og ynkeligen ved Turebygaard er bleven henrettet og lagt paa Steiler. Anraaber derfor E. Ko. Ma. paa det allerunderdanigste, at E. Ms. naadigste Befaling maatte udgaa til E. Ko. Ma. Befalingsmand over samme Gebet, at some ærlige Martyr maatte igjen af Steilen blive nedtagen og lagt udi Kristenjord; hvilken de utro Mennesker, som hannom udi sin tro, velmente Tjeneste mod E. Ko. Ma. saa yntkeligen haver forraad og fordømt, til Straf selv burde gjøre med Provstens og Dommerens Nærværelse og Tilhjælp, og til en Straf selv ned igjen af Steilen at tage og hæderligen begrave, som han i levende Live, paa hans Vegne at tale, vel fortjent haver; om samme sammenrottede Parti ellers i andre Maader, for slig hans forsmædelige Dødshævn og Straf, kunde fri blive, hvor udi jeg underdanigst formoder E. Ko. Ma. Naadigste Vilje og Bønhøring, det Gud allernaadeligens vil ansee og rigeligens belønne. Og jeg med alle redelige, tro, danske Mænd forblive indtil Døden med Liv og Blod.

Hafniae, den 1. Januar 1661.

Eders Kongl. Mayst. Allerunderdanigste, tropligtsskyldigste Tjener
Svend Pofuelszen, Capitein.

Severin Kjær

Bogen fra 1892

Mindeplade på Kongsted kirkemur

*Bogens forfatter **Severin Michaelsen Kjær** er født den 30.11.1843 i Trustrup på Djursland som søn af en gårdmand. Efter lærereksamen i 1862 fra det lokale Lyngby seminarium fik han ansættelse som andenlærer ved Bårse skole i Sydsjælland – og snart efter valgt som sognerådsformand. I 1875 flyttede han til Borup ved Rønnede, hvor han underviste i 5 år. I 1880 fik han ansættelse som førstelærer ved Kongsted skole (ved Rønnede) og som organist ved Kongsted kirke. Han døde den 25.2.1907.*

*Severin Kjær interesserede sig for Sydsjællands historie og de dermed forbundne sagn, herunder ved studier i arkiver. Han udgav i 1892 bogen "**Gjøngehovdingen Svend Povlsen og Snaphanerne**", der på fyldig vis har bidraget med veldokumenterede oplysninger om den historiske Svend Povlsen og den barske tid og kultur, han levede i. Herudover har Severin Kjær skrevet bøgerne "*Fra Stavnsbåndets dage*" (1888) og "*Præsten i Vejlbys Søren Jensen Quist, hans slægt og samtid*" (1894).*

For sit arbejde modtog Severin Kjær en 3-årig støtte fra finansloven.

Kjærs navn er indridset i Kongsted kirkes smukke, gamle degnestol fra 1600-tallet, og en mindeplade over ham kan ses på kirkens ydermur til højre for indgangsdøren.

Læs hans bog på <https://svend-goenge.dk/historie2/om%20svend%20poulsen/severin-kjaer.html>

Bogprojekt "Svend Poulsen - Snapphanekaptajn"

Herved bringes en stor tak til alle de medlemmer, som har forhåndsbestilt denne bog. Vi har glædeligvis også opnået støtte fra et par fonde, så meget tyder nu på, at genudgivelsen kan gennemføres som planlagt.

Dog mangler vi endnu at høre fra et par andre fonde, hvilket skal afklares, før vi kan iværksætte genudgivelsen.

John Gravesen.

Hermed en lille nytårshilsen.

I skal alle sammen have tak, en kæmpestor tak. 2024 blev nemlig året, hvor I tildelte mig rollen, som Gøngemarkedets Kulso. Det var og er mig en stor ære.

Kulsoen, dén titel elsker jeg. Kulsoen er jo en skør og stærk rolle. Men intet er hun alene om. Det er samspillet med øvrige, spillere, boder og gæster, der kan få en sådan rolle til at lykkes. Det var en kæmpe oplevelse at være med. Det var simpelthen så sjovt, og en helt anden verden.

Sikke et fantastisk Gøngemarked vi havde. Tak for jeg måtte lege med. Tak for jer.

Vi ses på Gøngemarked 2025. Jeg glæder mig allerede til at sværte mine tænder og tæer igen...

Mange løjerlige nytårshilsner fra

*Kulsoen
(Charlotte Roest)*

